

رفع مشکلات انرژی، پیش‌نیاز سیاست‌های برنامه پنجم

با توجه به مشکلات موجود در بخش انرژی، عدم بهره‌برداری بهینه از سرمایه‌های موجود و لزوم اصلاح الگوی مصرف در این بخش، لازم به نظر می‌رسد در برنامه پنجم توسعه، قبل از اتخاذ سیاست توسعه به اصلاح وضع موجود توجه شود. تولید صیانتی از ذخایر موجود، اتخاذ تدابیر و راهکارهای مناسب برای گسترش اکتشاف نفت و گاز و شناخت کامل منابع کشور، اصلاح و ارتقای قابلیت‌های پالایشگاه‌های موجود کشور که حدود ۲۹ درصد نفت خام تحویلی به آنها تبدیل به نفت کوره با ارزش کمتر از نفت خام می‌شود در حالی که متوسط جهانی آن ۱۵ درصد است، افزایش ظرفیت تولید گاز طبیعی به خصوص در میدان‌های مشترک برای مصرف داخلی و تزریق به مخازن نفت به منظور برداشت صیانتی و همچنین فراهم کردن زمینه صادرات مطمئن آن، جمع‌آوری گازهای همراه در حال سوزاندن منابع در حال بهره‌برداری (سالیانه حدود ۱۵ میلیارد متر مکعب) و استفاده از آنها به منظور کاهش تلفات غیر طبیعی (بیش از ۲۴ درصد) شبکه برق کشور، چاره‌اندیشی برای راندمان پائین نیروگاه‌ها، نیروگاه‌های فرسوده و از رده خارج و توجه به سیستم مدیریت بار شبکه برق کشور از جمله مواردی هستند که قبل از هر برنامه دیگری باید مورد توجه قرار گیرند، زیرا اتخاذ این سیاست می‌تواند ضمن جلوگیری از هدر رفتن حجم عظیمی از سرمایه کشور، تأمین انرژی مطمئن و دارای توجیه اقتصادی را امکان‌پذیر کرده و قدرت اقتصادی و امنیتی کشور را افزایش دهد.

در همین حال مشکلات موجود در روند جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تکنولوژی لازم، ایجاد می‌کند که کشور با سرمایه مالی و نیروی انسانی خود، با اولویت به موارد فوق توجه کند و اگر بحث توسعه منابع نفت و گاز «ماده ۱۱۸ لایحه» و یا ایجاد پالایشگاه‌های جدید «ماده ۱۲۰ لایحه» با استفاده از منابع خارجی یا سرمایه‌های غیردولتی مطرح است، به عنوان یک مجوز در برنامه پنجم توسعه آورده شود. صاحب‌نظران بر این باورند اگر امکان جذب سرمایه خارجی یا داخلی فراهم نشود، دستگاه‌های اجرایی بخش انرژی کشور در تأمین نیاز انرژی کشور، با مشکل حفظ سرمایه موجود نیز روبه‌رو خواهند شد. نظر به اینکه مشکلات اساسی بخش انرژی کشور که به اجمال ذکر شد از یک طرف ریشه در عدم اصلاح قوانین موجود، ناکارآمدی نظام قیمت‌گذاری انرژی، عدم اعمال مدیریت صحیح بر تولید و عرضه آن، عدم تدوین طرح جامع انرژی مطابق نیاز روز دارد و از طرف دیگر الگوی تولید و مصرف در مجموعه دستگاه‌های متولی بخش انرژی مورد توجه کافی قرار نگرفته است موارد زیر جهت اصلاح برنامه پنجم توسعه در این بخش مد نظر قرار گیرد:

۱- نیاز به طرح جامع انرژی بر اساس نیازهای حال و آینده

توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به انرژی نیاز دارد، ولی اینکه چه انرژی به مناطق مختلف کشور اختصاص یابد و سهم تولید و تأمین انرژی از منابع مختلف چگونه تعریف شود، نیاز به مطالعات همه‌جانبه برای تدوین طرح جامع انرژی دارد.

۲- ناکارآمدی نظام قیمت‌گذاری انرژی

در سه دهه گذشته قیمت‌گذاری انواع حامل‌های انرژی بر اساس نظام بازار صورت نگرفته است، بلکه به صورت دستوری و بر پایه مصوبات مراجع قانونی انجام شده است. در موارد محدودی هم قیمت در رده‌های مصرف، توسط مرجع قانونی تعیین و سپس در آن محدوده دولت قیمت‌گذاری می‌کرد. کارآمد کردن نظام قیمت‌گذاری می‌تواند شرایط عرضه انرژی را متحول کرده و سیستم تقاضا را بهبود بخشد.

۳- ناکارآمدی در مدیریت عرضه انرژی

ناکارآمدی در مدیریت عرضه انرژی همراه با نبود برنامه جامع برای عرضه آن، در بخش نفت، گاز، برق و انرژی‌های نو باعث هدر رفتن منابع و عدم موازنه عرضه و تقاضای انرژی و در نتیجه ایجاد مشکل برای بخش‌های اقتصادی و اجتماعی می‌شود.

۴- اصلاح نشدن اساسنامه شرکت ملی نفت ایران بر اساس نیازهای حال و آینده

این موضوع و عدم انطباق قوانین بالادستی و پائین‌دستی در حوزه نفت و گاز با شرایط کنونی و در نتیجه عدم امکان تعیین رابطه مالی دولت و شرکت ملی نفت در قوانین بودجه سالیانه موجب شده تا برداشت‌های متفاوتی در زمینه اجرایی این شرکت‌ها و رابطه آنها با دولت به وجود آید. بنابراین لازم است که قوانین نفت و اساسنامه شرکت نفت و شرکت‌های دیگر تابعه وزارت نفت مطابق با قانون اساسی و سایر قوانین مرتبط اصلاح شود تا مشکلات موجود در عمل مرتفع شود.

۵- عدم اصلاح قانون برق بر اساس نیازهای جاری و آتی

قانون موجود که رابطه حقوقی وزارت نیرو با جامعه مشترکین (دولت و مردم) را تعریف و تبیین می‌کند، مربوط به ۴۰ سال پیش است و در مواردی ناقص و نارسا می‌باشد. از یک طرف ضررهای هنگفتی به دولت وارد ساخته است و مانع از انجام عملیات عمرانی برای صنعت برق شده است و از طرف دیگر بهره‌برداری و سرویس‌دهی را با مشکل مواجه ساخته است. فضای حقوقی چهل سال پیش از یک طرف حاکمیت تمام و کمال دولت بر صنعت برق را ایجاد می‌کرد، در صورتی که در حال حاضر مشارکت بخش خصوصی مورد نظر است. لذا باید برای رفع مشکلات عدیده‌ای که ناشی از قوانین موجود است باید قانونی مطابق با نیازها و شرایط روز جامعه و امکانات قابل پیش‌بینی برای آینده این صنعت تصویب و اجراء شود.

سردبیر